שניהם רוצין בשלשה דינרין. כלומר זה הנשבע שאינו פותח לו מן הסלע לא היה פיו ולבו שוין לכך שלא יפחות לו מן הסלע כלום אלא להכי נדר כן לזרז את חבירו שיתן לו ג' דינרין הוא רוצה לצא וזה הנשבע שלא ליתן לו יותר משקל לא היה פיו ולבו שוין שלא היה בדעתו שלא יתן יותר אלא לכך נדר שיתן לו בג' דינרין ולפיכך מותרין: **גמ' מאן תנא.** התירו חכמים: **ר' יהודה היא דאמר אין אחד מהן נזיר.** דלא סמכא דעתייהו ממש לשם נזירות אלא תלו נזירותן בזה שבא כנגדן ולא היה פיו ולבו שוין להכי אין אחד מהם נזיר ה"נ לא סמכא דעתייהו בשעת הנדר דכל חד וחד אדעתא דחבריה (א) כדי לזרזו ולא הי' פיו ולבו שוים להכי דאי רבנן דפליגי עליה דר' יהודה דאמרי אע"ג דלא סמכא דעתייהו להיות נודר ממש בנזיר דתלה נזירות באחר הוי נזיר אותו שנתקיימו דבריו ה"נ אף על גב דלא סמכא דעתייהו אדבור פיהן שלא נתכוונו אלא לזרז אסורים דאמרינן כשנדרו ודאי סמכא דעתייהו דזה לא יפחות מסלע וזה לא יוסיף על שקל והרי פיהן ולבן שוים ואסור: **רבא אמר אפי' תימא רבנן.** דפליגי עליה דר' יהודה: **מי קתני שניהן רלו.** דאי קתני הכי הוה משמע שניהן רלו בתחלה בשלשה דינרין (ב) ואלא עכשיו בשעת הנדר אין רוצין אלא סמכא דעתייהו אדבור פיהן ופיהן ולבן שוים ונדר מעליא הוי: **רוצין תנן.** דמשמע מעיקרא היו רוצין בג' דינרין ואכתי שניהן נמי רוצין ולא היה פיהן ולבן שוין הלכך אפילו רבנן מודו דמותרין וכדי לזרז זה את זה נתכוונו שניהן: **אמר לו טפי מסלע והלה אומר בציר משקל.** היכא דאמר שאינו פותח מסלע וזה אומר שאינו מוסיף על שקל כיון דדברי שניהם קרובין לשלשה דינרין אמרינן הנדרי זרוזין הוו אבל הכא כיון דאמר טפי מסלע דהיינו פרוטה והלה אומר קונם שאיני מוסיף לך על פרוטה פחות משקל דהשתא מרחקי מילתייהו משלשה דינרין כיון דדייקי הכי נדרא הוי ואסורים אז לא דזירוזין הוה: **היה מסרב.** שהיה מפצירו לאכול אצלו מעט: **קונם ביתך שאני נכנס.** שנדר שלא יכנס לביתו: **וטיפת לוגן שאני טועם.** שלא לאכול אצלו כלום: **מותר ליכנס לביתו ולאכול קימעא ולשתות הימנו טיפת לוגן.** אבל לא אכילה מרובה: **שלא נתכוון זה.** המסרב אלא לשום אכילה מרובה שיסעוד אצלו הרבה ולשון טיפת לוגן לא נתכוון זה (ג) שהיא שתיה מועטת: **והא טיפת לוגן קאמר.** דמשמע שתיה מועטת ואכילה מועטת: **אלא משתעי אינש הכי.** הכי אמר (טיפת לוגן) יאכל עמו ודאי לאכילה מתכוון וכי נדר זה שאינו טועם עמו טיפת לוגן ודאי לאכילה (ד) מרובה נתכוון ולהכי מותר לשתות טיפת לוגן: **ה"נ משתעי אינש הכי.** דכי נתכוון ליתן שלשה דינרין אומר שאינו מוסיף על פרוטה פחות משקל ועלעולם נדרי זרוזין הוו ואפילו דאמר טפי מסלע ובציר משקל:

מי

רבא אמר אפי' תימא רבנן. דאפילו לרבנן דפליגי עליה דר' יהודה: **מי קתני שניהן רלו.** דאי קתני הכי הוה משמע שניהן רלו בתחלה בשלשה דינרין (ה) ואלא עכשיו בשעת הנדר אין רוצין אלא סמכא דעתייהו אדבור פיהן ופיהן ולבן שוים ונדר מעליא הוי: **רוצין תנן.** דמשמע מעיקרא היו רוצין בג' דינרין ואכתי שניהן נמי רוצין ולא היה פיהן ולבן שוין הלכך אפילו רבנן מודו דמותרין וכדי לזרז זה את זה נתכוונו שניהן: **אמר לו טפי מסלע והלה אומר בציר משקל.** היכא דאמר שאינו פותח מסלע וזה אומר שאינו מוסיף על שקל כיון דדברי שניהם קרובין לשלשה דינרין אמרינן הנדרי זרוזין הוו אבל הכא כיון דאמר טפי מסלע דהיינו פרוטה והלה אומר קונם שאיני מוסיף לך על פרוטה פחות משקל דהשתא מרחקי מילתייהו משלשה דינרין כיון דדייקי הכי נדרא הוי ואסורים אז לא דזירוזין הוה: **היה מסרב.** שהיה מפצירו לאכול אצלו מעט: **קונם ביתך שאני נכנס.** שנדר שלא יכנס לביתו: **וטיפת לוגן שאני טועם.** שלא לאכול אצלו כלום: **מותר ליכנס לביתו ולאכול קימעא ולשתות הימנו טיפת לוגן.** אבל לא אכילה מרובה: **שלא נתכוון זה.** המסרב אלא לשום אכילה מרובה שיסעוד אצלו הרבה ולשון טיפת לוגן לא נתכוון זה (ג) שהיא שתיה מועטת: **והא טיפת לוגן קאמר.** דמשמע שתיה מועטת ואכילה מועטת: **אלא משתעי אינש הכי.** הכי אמר (טיפת לוגן) יאכל עמו ודאי לאכילה מתכוון וכי נדר זה שאינו טועם עמו טיפת לוגן ודאי לאכילה (ד) מרובה נתכוון ולהכי מותר לשתות טיפת לוגן: **ה"נ משתעי אינש הכי.** דכי נתכוון ליתן שלשה דינרין אומר שאינו מוסיף על פרוטה פחות משקל ועלעולם נדרי זרוזין הוו ואפילו דאמר טפי מסלע ובציר משקל:

מי

שניהם רוצין בשלשה דינרין. שהמוכר היה דעתו לשלשה ולא נתכוון בנדרו אלא לזרז הלוקח שלא יעמוד על דעתו שאמר ב' דינרין ושיסכים לשלשה וכן הלוקח נתכוון לשלשה ולא נתכוון אלא לזרז המוכר שיסכים לכך ולא יעמוד על דעתו שאמר ארבעה דינרין ומש"ה לא חייל נדרא וטעמא דמלתא לפי שדרכן של מוכר ולוקח בכך ומש"ה לא מיקרו דברים שבלב: **גרסינן בירושלמי** אמר ר' זעירא הדא דתימא בשאין מעמידין אבל במעמידין לריכין היתר חכם. פירוש בשאין מעמידין דבריהם שאומר שלא נדרו בדוקא אלא לזרז אבל מעמידין דבריהן לומר שבדוקא נדרו לריכין היתר חכם וקשה בעיני מאי קמ"ל זעירא מתניתין היא דקתני שניהם רוצין כו' וא"ל דקמ"ל דרוצין מעיקרא קאמר ולא רלו כדשקלינן וטרינן בגמרא. תו גרסי' התם היה מעמיד אלא זה ואלא זה אין מעמיד כיון שבטל אלא זה בטל אלא זה וה"פ היה מוכר חפץ לשנים ואמר קונם שאיני פותח לכם מן הסלע והיה בדעתו לידור לאחד מהם בדוקא ולחבירו כדי לזרז כיון שבטל אלא זה בטל אלא זה. ונראה דבשאין מעמידין ודעתן היה לשלשה דינרין מוכר יכול ליתנו בפחות משלשה ולוקח יכול ליתן בו יותר משלשה שכיון שמשמעות הנדר אינו אלא לזרז אע"פ שהסכימו בלבם לג' דינרים דברים שבלב הוו ומיהו אין המוכר רשאי ליתנו בשקל ולא הלוקח רשאי ליתן בו סלע שהרי עיקר משמעות נדרים אינו אלא לכך ואיכא מאן דאמר דאפילו בכי האי גוונא לא חייל נדרייהו: **תניא כתוספתא דמכלתין.** אף נדרים שאמרו מותרין מנין שלא יהא אדם נודר בהם כדי לבטלן ת"ל לא יחל דברו לא יעשה דברו חולין הבאה הר"ם במז"ל בפ"ד מהלכות נדרים (הלכ' ד):

גמ' לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה. וה"ה לנדרים דאיתקש לנזירות דלא חייל אלא ל"ב יקבל בלא תנאי הלכך מוכר ולוקח שתלו נדרם בתנאי אע"פ שעברו על תנאם לא חייבי נדרייהו: **רבא אמר אפילו תימא רבנן מי קתני שניהם רלו.** כלומר דמתניתין דנדרי זירוזין אלא משום הפלאה היא אלא משום שאמו חכמים דעתם שלא נדרו בדוקא אלא לזרז דמי קתני רלו שיהא משמעותו שרלו לבסוף שניהם רוצין קתני דמשמע מתחלה ועד סוף וקשיא לי למאי דס"ל מעיקרא דטעמא דמתני' משום הפלאה הוא למה ליה למתני שניהם רוצים בשלשה דינרין ורלו לבסוף קאמר כלומר שנתקיים המכר בשלשה דינרין אפילו נתנו מוכר בשקל או שנתן בו לוקח סלע נדרן בטל כיון שבשעת נדרן לא היה מתברר הדבר אם יחול אם לאו ונראה בעיני דתנא רבותא קתני דאע"פ דבשנים שהיו מהלכין בדרך ואמר אחד מהם הריני זיר שזה אינם פלוני ואמר חבירו הריני זיר שאינו דאין אחד מהם נזיר כרבי יהודה משום רבי טרפון דהתם דין הוא שלא תחול נזירותם לפי שאי אפשר לחול נזירות על שניהם וכיון שבטל אלא זה בטל אלא זה שמשעה ראשונה ילתה נזירות לבטלה וכי האי גוונא פשיטא ליה לתנא דמתני' דאלא תחול אלא אפילו במוכר ולוקח שאפשר שיהא הנדר חל על שניהם ולבסוף ג"כ כך היה שרלו בשלשה דינרין ונמצא שבא אחד עבר על תנאו וס"ד דכי האי גוונא הפלאה מקרינא קמ"ל: **אמר ליה טפי מסלע.** כלומר שאמר לו קונם שאיני פותח לך מן הסלע ופרוטה ולוקח אמר קונם שאיני מוסיף לך על שקל פחות פרוטה: **נדרא הוי או זרוזין הוי.** דאיכא למימר כיון דנחות כולי האי לדיוקא בדוקא נדרו ולא לזרז. ל"א אמר ליה טפי מסלע שאמר שלא יפחות לו מחמש דינרין ואמר ליה אידך בציר מן שקל שלא יתן בו יותר מן דינר מי אמרינן כיון דמרחקי כולי האי בדוקא נדר: **שלא נתכוון זה אלא לשם אכילה ושתיה.** אלמא אע"ג דנחית לדיוקא ונתרחק הרבה ממה שהיה רולה חבירו שיאכל שהרי אחר על עצמו אפילו דריסת הרגל ושתיית לוגן אפ"ה אמרינן דלאו בדוקא נדר הכא נמי אף על גב דאמר

לאו נדר הוא כלל דדוקא כשאמר המוכר לבסוף שכך היה דעתו מתחלה בדפריסת המה שהיו אומרים מכוונת לבם לכך התם אין נדרי זירוזין דהוי נדר קיים ודלא כרבי יהודה משום רבי טרפון: אלא

לעיל יט: וש"נ

לקמן סג:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ר' יהודה וכו' לאדעתא דחבריה נדר כדי לזרזו וכו' דר' יהודה היא דאמר כו' ממש בנזיר אלא דתלה נזירות באחר הוי נזיר אותו שלא נתקיימו: (ב) ד"ה מי קתני וכו' בג' דינרין אלא שעכשיו בשעת: (ג) ד"ה נתכוון זה אלא לשתיה מרובה אבל לא שתיה שתיה מועטת: (ד) ד"ה אלא משתעי וכו' לאכילה נמורה נתכוון:

גליון הש"ס

בהר"ן ד"ה גרסי' וכו' אבל מעמידין וכו'. עיין לקמן כג ע"א בהר"ן ד"ה ומי שרי:

פי' הרא"ש

שניהן רוצין בג' דינרין. ולא היה בלבם לשם נדר אלא המוכר נדר לזרז הלוקח שיוסיף דמים וכן הלוקח כדי שיפחות המוכר מדמי המקח הלכך לא הוי נדר דבעינן פיו ולבו שוין ואע"ג דדברים שבלב אינן דברים ואם יאמר הנודר כך היה בלבי בשבועתי לא אחליט דמוכח מלתא כי הכא שכן דרך כל מוכרין ולוקחין לעשות כן אחליט כתר דברים שבלב *): רבי אליעזר בן יעקב אומר אף הרואה להדיר את חבירו כו'. בגמ' מפרש לה: גמ' אין אחד מהם נזיר. כ' שהיו עומדים ועבר נזיר לפניהם כדפריש לעיל בפ' אלו מותרין ונדרים איתקוש לנזירות כדאמר ברים מכילתין הלכך כיון שלא היה הדבר ברור לו בשעת שיחול אינו יתרלה חברו לדעתו בשומת החפץ לא הוי נדר: מי קתני שניהם רלו. דהוה משמע שלבבותן נתרלו שניהם בשלשה דינרין ולזה לא היה דעתם מעיקרא הלכך לא היה נדרם ברור בשעת הנדר ואין כאן הפלאה: שניהם רוצין קתני. דמשמע דמשעת הנדר ברור לנו שניהם רוצין שהיה ליה תיבה בציר אמר ליה טפי מסלע ואמר אמר לו אל אל אינו רק שיהיה ביניהם יותר משקל מי אמרינן מתניתין דוקא קתני בשאין ביניהם אלא חצי סלע נמקח הבור בשלשה דינרין אז דרכם לידור כדי לזרז אבל בשאם מופלגין זה מזה יותר אז אין דרכם לזרז אלא מתכוונים לנדר נמור אז דלמא לאו דוקא: מותר ליכנס לביתו ולשתות עמו טיפת לוגן שלא נתכוון אלא לשם אכילה ושתיה. ומה שהזכיר כניסת הבית וטיפת לוגן לא כוון אלא לזרז וכ"ש שמותר באכילה ושתיה מה שלא הזכיר דכיון דמה שהוליא בפיו אינו אע"פ שאין פיו מכמישו אינו נדר כ"ש זה שהוליא בפיו אם שלא היה בלבו: הכא נמי

*) שיין למתני' לקמן כב.

תוספות

אלא להפלאה. וא"ת והא גבי נדרים לא כתב יפלא ור"ל דילפינן מהדדי משום דאתקש' נדרים לנזירות: **מספיקא** לא משעבד נפשיה. וס"ל במתניתין אע"ג דבשעת הנדר לא היה דעת זה וזה בג' דינרין אלא הוה דעתיה להוריד כמה שיוכל לזה דלמא בשעת הנדר מספקא ליה אם אל נדר אם לאו דשמא יתן לו אלא מספקא לא משעבד נפשיה: **רבא** אמר. לא היו מפופקין אפי' תימא רבנן מי קתני שניהן רלו דהוה משמע רלו לבסוף ולא מתחלה רוצים קתני משמע דמתחלה כשנודרים היו רוצים בג' אלו אם שהיו ואחן סהדי דדעתן לכך הלכך אבל אם אמר שדעתו לבסוף: אלא

לדיקים

הגהות וציונים **רא"ש** ד"ה הכא נמי וכו', רש"ש ציין דבסה"ע נראה דצ"ל טפי מיותר מסלע מופלג משקל.

דלמר חד טפי מן סלע ואידך בציר מן שקל זרוזין הוא ולאו דוקא: **מי דמי גבי צונן לדיקים אומרים מעט ועושין הרבה.** הלכך מסתפי האי דאי מודה ליה בטפת צונן שלא יאכילנו הרבה ומש"ה אמר טפת צונן ולאו דוקא אבל הכא דליכא למימר הכי דלמא דוקא קאמר ולא לזרז ולא תיפסיט בעיין ונקטינן לחומרא: **תנא תני התירו.** דמשמע שהן מותרין בלא שאלה: **אין חכם מתיר אלא כעין ארבעה נדרים הללו.** כלומר שאין לו להתיר בחרטה אלא בפתח שהנדר כשהוא ניתר בפתח מוכיח מתוכו שהוא נדר טעות והוי כעין ארבעה נדרים אבל בחרטה לא והיינו טעמא דעדיף פתח מחרטה לפי שכל נדר שהוא ניתר בפתח הרי הנודר אומר שאפילו בתחלה כשנדר אילו היה נותן אל לבו אותו פתח לא היה נודר ונמצא נדרו בטעות אבל נדר שהוא ניתר בחרטה אינו מוצא עם עצמו שום ענין שאילו היה נותנו אל לבו מתחלה אלא היה נודר אלא שהוא אומר עכשיו מתוך הכעס או מפני מהירות נדרתי ועכשיו אני מתחרט על שנדרתי מעולם: **אמר ליה לבך עלך.** כלומר היה לבך מיושב עליך בשעה שנדרת וגם עכשיו אינך תוהא בנדרך עד היום אלא שמיום זה ואילך אתה רולה לעקרו ואי הוי כי האי גוונא לא חרטה מיקריא דחרטה מעיקרא בעינן או לא היה לבך מיושב עליך שמתוך הכעס נדרת ועכשיו אתה תוהא על הראשונות א"נ לבך שהיה לך בשעה שנדרת הוא עליך עדיין ברולה אתה בדרך עד עכשיו אלא שמיום זה ואילך אתה מתחרט בו: **אמר ליה לא.** כלומר אלא מתוך ישוב הדעת נדרתי בתחלה ולפיכך אני מתחרט כשנדרתי מעולם ומש"ה ברייה. ומיהו דוקא בחרטה דמעיקרא כי האי גוונא אבל בחרטה דהשתא לא ואפילו למאן דאמר פותחין בחרטה דאי לא תימא הכי מאי ניעבוד דפותחין דמשמע דב"ד פותחין לו ורב הונא ל"ל למשאל מידי מההוא דאתא לקמיה דודאי כיון שהיה שואל היתר מתחרט היה על נדרו מיהא מכאן ואילך ול"ל למשאל מיניה לבך עלך אלא ודאי משום דלא סגי בחרטה דהשתא אלא בחרטה דמעיקרא הוה שאיל מיניה וכדפריש: **אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך קסבר אין פותחין בחרטה.** ואיכא דגרים קסבר פותחין בחרטה והכל עולה לטעם אחד לפי שענין זה דאילו היו י' בני אדם גרע מפתח ועדיף מחרטה משום דלא היו עכשיו י' בני אדם שיפייסוהו דנימא פתח מעליא הוי שאילו היה יודע כן לא היה נודר ועדיף מחרטה משום דבחרטה גרידא אינו מוצא שום ענין בעצמו שמחמתו לא היה נודר באותה שעה וזה היה *)בעצמו שאילו היו מפייסין אותו באותה שעה לא היה נודר ונמצא מתברר יותר שמתוך המהירות נדר ומש"ה מאן דגרים אין פותחין בחרטה ס"ק דבחרטה גרידתא אין פותחין אלא בחרטה שהיא מתבררת יפה כזו ומאן דגרים פותחין בחרטה הכי קאמר דלא בעי פתח אלא חרטה ברורה: **כדו תהית.** כלומר אתה מתחרט חרטה דמעיקרא מלשון תוהא על הראשונות: **אמר ליה ולא.** בתמיה: **ושרייה.** קסבר פותחין בחרטה וכ"ת והא רב אסי הוא דאמר לעיל אין פותחין איכא למימר רבי אסי לחוד ורב אסי לחוד: **בעית נדור.** רולה אתה עד עכשיו בנדרך אלא שמכאן ואילך אתה מתחרט ואם כן אין לך היתר: **אמר ליה ואי לא מרגזין לי וכו'.** כלומר אם לא הרגיזוני מתחלה כלום הייתי נודר לא בודאי אלא על ידי כעס נדרתי ולפיכך אני מתחרט עכשיו על שנדרתי מעולם: **אמר ליה תהא כדבעית.** כלומר שיהא הנדר מותר כרלונך: **מגירתך.** שכנות: **)מילין דעזיבא.** שרחויה בכך להיות נעזבת שלא תהנה מאמה מפני אותן דברים: **גרסינן בירושלמי.** רבי מונא נדר סליק לגבי רבי סימאי אמר ליה אילו הואי ידעת דברייתא מרחקן מיכך דאת נדרן נודר הוית א"ל לא ושרייה:

*) ל"ל וזה היה יודע בעצמו. יעב"ן **) שייך לקמן שאחר זה

מי דמי גבי צונן *צדיקים אומרים מעט ועושין הרבה הכא ספיקא הוא דלמא פחות מסלע ויותר על שקל קאמר וזירוזין הוי או דלמא דוקא קאמר ונידרא הוי אתבעי *אמר רב יהודה אמר רב אסי ארבעה נדרים הללו צריכין שאלה לחכם כי אמריתא קמיה דשמואל אמר תנא תני ארבעה נדרים התירו חכמים ואת אמרת צריכין שאלה לחכם רב יוסף מתני לה להא שמעתא בהאי לישנא אמר רב יהודה אמר רב אסי אין חכם רשאי להתיר אלא כעין ארבעה נדרים הללו קסבר *אין פותחין בחרטה ההוא דאתא לקמיה דרב הונא א"ל לבך עלך א"ל לא ושרייה ההוא דאתא לקמיה דרבה בר רב הונא א"ל אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה מי נדרת א"ל לא והתירו תניא ר' יהודה אומר אומרים לו לאדם לב זה עליך אם אמר לאו מתירין אותו *ר' ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו אומרים לו לאדם אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה מי נדרת אם אמר לאו מתירין אותו (סימן אסי ואלעזר יוחנן וינאי) ההוא דאתא לקמיה דר' אסי אמר ליה כדו תהית א"ל לא ושרייה ההוא דאתא לקמיה דר' אלעזר א"ל בעית נדור א"ל אילו לא מרגזין לי לא בעינן כלום א"ל תהא כבעית ההיא איתתא דאדרתה לברתה אתאי לקמיה דרבי יוחנן אמר לה אילו הוה ידעת דאמרן מגירתיך עלה דברתך אילו

מי דמי גבי צונן לדיקים אומרים מעט ועושין הרבה. וזה שהיה מסרב בתחילה שיאכל אלא קימעא ויש בה טיפת צונן ולאי לאכילה ושתיה מרובה קאמר כי כן דרכן של לדיקים לומר מעט ולעשות הרבה וכי אמר ליה האי קוסס טיפת צונן שאני טועם הכי נתכוון לומר לאותה טיפה שאתה רולה ליתן לי איני טועם דהיינו אכילה מרובה ולא נתכוון לטיפת צונן ממש הלכך *לאסור בתחילה ושתיה מרובה ומותר לשתות הימנו טיפת צונן אבל הכא דדילמא האי דאמר טפי מסלע דעתיה על פחות מסלע ליתן בשלשה דינרין והאי דאמר בציר דעתיה על יותר משקל ליתן ג' דינרין: **וזירוזין הוי.** ומותר: **או דלמא דוקא קאמר ונדרא הוי.** ואסור: **אלא כעין ד' נדרים [הללו].** והני הוא דשרו משום דלית בהו ממש אבל שאר נדרים(ח) אין אדם רשאי להתיר עד שיתחרט הנודר מעצמו: **קסבר אין פותחין בחרטה.** שאין חכם רשאי לפתוח ולומר לו נדרת אדעתא דהכי כדאמרינן לקמן אלא הנודר הוא יתחרט תחלה ויפתח ויאמר לו לא לדעת כן נדרתי והוא פותח תחלה בחרטה: **אמר ליה לבך עלך.** כלומר עומד אתה על דעת הראשונה שלקוך עדיין באותו נדר: **אמר ליה לא.** כלומר מתחרט אני אלמא קסבר פותחין בחרטה: **אם היו י' בני אדם כו'.** שאם פתחו לך בחרטה כשרלית לנדור כלום נדרת: **אמר ליה לאו.** קסבר אין פותחין בחרטה ולכך אמר ליה כה"ג דכיון דאמר אילו היו י' בני אדם כו' דמעיקר עקר לנדריה ולא הוי נדר כלל ולכך פותח בחרטה(נ) הוא אבל בעלמא אין פותחין בחרטה: **קסבר.** רבי ישמעאל ברבי יוסי אין פותחין בחרטה: **תהית.** מלטער אתה: **כדו תהית.** מלטער אתה שנדרת דהיינו בחרטה: **בעית נדור.** קיבלת הנדר מרלונך: **אי לא מרגזין לי.** אלמא שהכעיסוני לא הייתי נודר: **אמר ליה תהא כבעית.** הואיל ולא קיבלת מרלונך יהא מותר לך כמו שאתה רולה דלא הוי נדר ואי תנא קסבר דאין פותחין בחרטה: **דאמרן מגירתיך.** שאומרות הסכיות על בתך כמו ומגרת ביתה (שמות ג):

[נ"מ פז.]

(נ"ל אילו)

[נזיר יא.]

[לקמן עז:]

[תוספתא פ"ה]

(ח) רש"י ד"ה אלא וכו'. נדרים לא שאין: (נ) ד"ה אי"ל וכו'. בחרטה אבל בגיל ותיבת הוא נמחקו:

הגהות הב"ח

תוספות

אלא כעין ארבעה נדרים. שפותחין ואומרין (לאו) אדעתא דהכי מי נדרת והוא אומר לא מתכוון לנדור אלא כעין ד' נדרים שלא נתכוון בהם לאיסור: **קסבר** אין פותחין לנודר בחרטה. לומר לו מתחרט אתה שהיית רולה שלא יהיה עליך נדר מתחלה דההוא פתח לא משוי ליה בהדיא נדר טעות אלא אומר לו אדעתא דהכי הייתי נודר לא בודאי אלא אילו ידעתי כן לא הייתי נודר דמשוי ליה נדר טעות מעיקרא: **ורב** יוסף נמי מתני לקולא. אפילו לרב אסי דאמר דהלכתא דד' נדרים אין צריכין שאלה דבשל סופרים הלך אחר המיקל וכן פסק הר"ר אליעזר ממי"ן בשם רבי יעקב: **אמר** ליה לבך עלך. פי' לבך שהיה עליך בשעת נדר יש בו עליך עדיין ואין אתה מתחרט מעיקרא אלא מכאן ולהבא: **אמר** ליה לא. אלא מתחרט אני על שנדרתי כל עיקר ודוקא כשמתחרט מעיקרא בדפרישית אבל אם אינו מתחרט מעיקרא אלא מכאן ולהבא ל"ש אין פותחין בחרטה זו: **ושרייה.** דקסבר פותחין בחרטה. אין

פי' הרא"ש

לדיקים אומרים מעט ועושין הרבה. ודרכם כשמזמינים אדם אומרים לתת לו מעט הלכך לא הוה ליה טיפת צונן הפלגה: **אלא כעין ארבעה נדרים.** עד שיאמר לו פתח שיאמר אדעתא דהכי לא נדרי ומצא שלא היה מעולם נדר כמו ד' נדרים הללו שלא היה בלבו לשום נדר: **ורב הונא סבר פותחין בחרטה.** פירוש בחרטה (פי') כל דהו רק שיאמר שהוא מתחרט מעצמו ורולה היה שלא נדר מעולם ואין צריך שיאמר לו בהיכם פתח

הגהות וציונים

גמ' מי דמי וכי צדיקים אומרים מעט, יעב"ץ ציין כדאשכחן באברהם אבינו. שם, ארבעה נדרים הללו צריכין שאלה לחכם, רא"ש. **רש"י** ד"ה מי דמי וכו', הלכך אסור, יעב"ץ ציין דמה שנדפס על הגליון נ"א אינו, נמחק. ד"ה אמר ליה וכו', כשנדרתי מעולם ומש"ה שרייה, כצ"ל, יעב"ץ. ד"ה אילו היה עשרה וכו', וזה היה יודע בעצמו, כצ"ל, יעב"ץ. ד"ה א"ל וכו', ואי לא מרגזן לי, כצ"ל, יעב"ץ. **רא"ש** ד"ה ורב הונא סבר וכו', פירוש בחרטה של כל דהו, כצ"ל, יעב"ץ. רש"ש כן הוא הגירסא לפניו בגמ' וכמו שהעתיק בפסקיו ע"ש וכן הוא גירסת רי"ף והרמב"ן.

אילו לא חמאת בה אימה. אילולי שראתה בה אימה: **מילין דעזיבה.** דברים שיפין להניחן כלומר דבר זימה: **בכדי לא אדרתה.** בחנם לא היתה מדירתה ומלעיזין עליה מי היית מדירה הכא ליכא למשמע מי פותחין מי לא: **שמבקרין מעשיך.** בב"ד של מעלה בשביל שנדרת: **מאי קראה.** שמפני נדרים מוקרין תורה אור מעשיו של אדם: **ואחר נדרים לבקר.** שאם נודר מבקרין מעשיו: **ולא פתחינן.** לשון אדם בהאי אחר נדרים לבקר משום דהוי איסור גדול שאפי' אין דעתו להפר יאמר עכשיו שרצונו להפר ולא בהני תרתי אחרנייתא נמי משום דהוי איסור גדול ואומר שדעתו להפר ואינו כן: **כל הנודר.** כל הנודר כמו מבטא שפתיה דמגה קא עביד דרחמנא אסריה במילי דאיסורא ואינו נמי אסר לו: **כאילו בנה במה.** לעבודת כוכבים: **בראשא פתחינן.** בתחילת דבריו של ר' נתן דאמר כאילו בנה במה פתחינן ליה דלא הוי עונשו יתירא כל אימת דלא עבד עלה קרבן ואיכא איסור כל כך אב בסיפא כאילו מקטיר עליה מתחייב מיתה היינו איסור יתירא: **בסיפא.** דברי הכל לא פתחינן: **כי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא.** מכלל דאי נדר ועבד ליה איכא חטא: **נגדרי רשעים.** אע"פ שנודרים ומקיימין איקרו רשעים: **לב רגז.** היינו כעס בשביל לב רגז יהיה כליון עיניים: **במיסקיה.** כשעלה לא"י: **איתלוו.** עשו לו לוייה: **בני חוזאי.** יהודים היו: **א"ל אין ופרע לו בית שחיטה.** ומתיירא לומר לו שלא עשה יפה שמא יהרגנו: **כי אתא.** עולא לקמיה דרבי יוחנן: **אמר דלמא אחזיקי ידי עוברי עבירה.** שאמרתי לו זיל ופרע בית שחיטה: **א"ל יפה עשית.** שכך אמרת לו שנפשך הלא באותו דיבור: **תמה ר' יוחנן.** על דהוה ליה להוא בר חוזאה כעס כל כך שהרג לאחיהו הוחיל דהוה בארץ ישראל: לא

שנאמר "כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה ולא עוד אלא שהתחתוניות שולטות בו שנאמר "ונתן ה' לך שם לב רגז וכליון עינים ודאבון נפש איזהו דבר שמכלה את העינים ומדאיב את הנפש הוי אומר אלו התחתוניות עולא במיסקיה לארעא דישראל איתלוו ליה תרין בני חוזאי בהדיה קם חד שחטיה לחבריה אמר ליה לעולא יאות עבדי אמר ליה אין *ופרע ליה בית השחיטה כי אתא לקמיה דר' יוחנן א"ל דלמא חס ושלום אחזיקי ידי עוברי עבירה א"ל נפשך הצלת קא תמה רבי יוחנן מכדי כתיב ונתן ה' לך שם לב רגז בבבל כתיב א"ל(ג) ההוא שעתא לא

נפשך הצלת. שאלמלא כן היה הורגך: **קא תמה רבי יוחנן ונתן לך שם לב רגז בבבל כתיב.** והיאך גבר כעסו של אותו בן מחוזא כל כך להרוג את חבירו: **ההוא שעתא לא עבדינן ידענא.** ועבר הירדן לא נתקדש בהבאת העומר ולמקלת קדושות: *) **בגוכא חפו.** בתגבורת כעסו: **אין אלהים כל מזמותיו.** שכיונה אינה חשובה כנגדו: **שנאמר כי כעס בחיק כסיליס יונה.** אלמא דכועס הוי כסיל: **וכסיל יפרוש אולת.** אלמא מוסיף טפשות: **לא נתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע.** שעיקרן של שאר נביאים לא היה אלא להוכיח ישראל על עבירות שבידם ואלמלא (לא) חטאו לא הוצרכו לתוכחה: **מפני שערכה של ארץ ישראל היא.** שבספר יהושע מפורשות עיירות שבארץ ישראל והגבלות אשר נחלו ולפיכך אפילו לא חטאו היו צריכין ספר יהושע: **שנאמר כי ברוב חכמה רב כעס.** ברוב דברי חכמות הנביאים יש סימן לרוב כעס שהכעיסו ישראל להקדוש ברוך הוא: אמר

*) שייך לע"ב

פי' הרא"ש

דפתחין פינקסך וממשמשין בעובדך. מן השמים פותחין פנקס מעשיו ומדקדקין בהם בשביל שהוא מרשיע לידור ל"ש שהוא מחזיק את עצמו לדיק ובטוח שיוכל לקיים את נדרו ולא יכשל בו כענין עיון תפלה ולכן מדקדקים

דפתחין פנקסך וממשמשין בעובדך. שהוא מחזיק עצמו כחסיד שלא יכשל בנדרו ומתוך כך מן השמים פותחים פנקס זכיותיו וממשמשין במעשיו: **אמר רבי אבא מאי קרא.** כלומר דהכי הוא כדאמר ליה רבי יוחנן: **ואחר נדרים לבקר.** אחר שנדר אדם מבקרין מעשיו: **ולא פתחין בהדין אחרנייתא דאמר רבה בר בר חנה.** אין פותחין בזאת האחרת שאמר רבה בר בר חנה לפי שמתוך שאומר לו אחטא כל כך ארשוי לדקרו בחרב יש לחוש שאומר שמתחרט אע"פ שאין מתחרט: **הנודר כאילו בנה במה.** בשעת איסור הבמות ונראה בעיני דלהכי מדמינן לה לבונה במה משום דסליק אדעתיה דנודר דמגה קא עביד דרחמנא אסריה במילי דאיסורא ואיכו נמי אסר לו אנפשיה וקאמר דטעי דאדרבה לבונה במה דמי דהכי דרחמנא אזהריה לאקרובי קרבנות בפנים אזהריה דלא לוסיף עלה לבנות במה ולהקריב בחוץ ה"ג נהי דרחמנא אסר עליה דבריס האסורים כי מוסיף איכו אמאי דאסר רחמנא פשע בענין שאמרו בירושלמי בפרק פותחים לא דייך במה שאסרה תורה אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים ושייך ביה נמי האי ליסגא משום דנודר מתפיס בקרבן וכיון שאין קרבנו רצוי נמצא כבונה במה ומקריב בחוץ: **והמקיימו.** כלומר שאינו נשאל עליו כאילו הקריב על אותה במה קרבן וחייב משום שחוטי חוץ: **בראשא פתחינן.** בראשא דברייתא דרבי נתן דהנודר כאילו בנה במה פתחינן אלפי שאין העבירה גדולה כל כך אם אינו מתחרט בלבו לא יתבייש מלומר האמת: **בסיפא.** של אותה ברייתא דהיינו המקיימו כאילו הקריב עליה קרבן: **רבא אמר לא פתחינן.** דאיכא למיחש שמא מתוך חומר העבירה אע"פ שאינו מתחרט מתוך שהוא מתבייש יאקר לומר שהוא מתחרט: **ויליף חדלה חדלה.** דהכא ה"ק וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא הא אם לא תחדל יהיה בך חטא: **נגדרי רשעים נדר בנזיר בקרבן ובשבועה.** אלמא נודר רשע מקרי: **כל אדם הכועס כל מיני גיהנם שולטים בו.** לפי שהכעס מביאו לכפור בעיקר כדאמרינן בפרק רבי אליעזר דאורג (שבת קה:) דמשבר כליו בחמתו יהיה בעיניך כעובד עבודת כוכבים: **ופרע ליה בית השחיטה.** שימות מהר: **נפשך הצלת.** שאלמלא כן היה הורגך: **קא תמה רבי יוחנן ונתן לך שם לב רגז בבבל כתיב.** והיאך גבר כעסו של אותו בן מחוזא כל כך להרוג את חבירו: **ההוא שעתא לא עבדינן ידענא.** ועבר הירדן לא נתקדש בהבאת העומר ולמקלת קדושות: *) **בגוכא חפו.** בתגבורת כעסו: **אין אלהים כל מזמותיו.** שכיונה אינה חשובה כנגדו: **שנאמר כי כעס בחיק כסיליס יונה.** אלמא דכועס הוי כסיל: **וכסיל יפרוש אולת.** אלמא מוסיף טפשות: **לא נתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע.** שעיקרן של שאר נביאים לא היה אלא להוכיח ישראל על עבירות שבידם ואלמלא (לא) חטאו לא הוצרכו לתוכחה: **מפני שערכה של ארץ ישראל היא.** שבספר יהושע מפורשות עיירות שבארץ ישראל והגבלות אשר נחלו ולפיכך אפילו לא חטאו היו צריכין ספר יהושע: **שנאמר כי ברוב חכמה רב כעס.** ברוב דברי חכמות הנביאים יש סימן לרוב כעס שהכעיסו ישראל להקדוש ברוך הוא: אמר

*) שייך לע"ב

הגהות וציונים

גמ' אילו הוה ידעת דפתחין פינקסך, מהרש"א ח"א, רש"ש. שם, פתח ליה רבן גמליאל, מהרש"א ח"א. שם, הנודר כאילו בנה במה, מהרש"א ח"א ציין שמפורש בחידושיו ביבמות פרק בית שמאי. שם, וכתיב התם שם רשעים, מהרש"א ח"א. שם, כל הכועס, מהרש"א ח"א. שם, ואין רעה אלא גיהנם, מהרש"א ח"א. שם, איזה דבר שמכלה, מהרש"א ח"א. שם, א"ל נפשך הצלת, יעב"ץ. שם, בבבל כתיב, מהרש"א ח"א. **ר"ן** ד"ה ולא פתחין וכו', שא"ר בר בר חנה, כצ"ל, רש"ש. ד"ה ההוא שעתא וכו', ועבר הירדן לא נתקדש וכו', רש"ש, מציין לעיין מה שכתב במדרש רבה במדבר פ"ז אות י"ח.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא פתחינן ומי בהא דשמואל דאמר אע"פ שמואל כל הנודר אע"פ שמקיימו: (ב) שם אל"ל שולא ההוא שעתא:

גליון הש"ס

גמ' אל"ל נפשך הצלת. עי' פוטה דף מא ע"ב תד"ה כל המתניף: **בהר"ן** ד"ה ההוא שעתא. לא נתקדש וכו'. עי' פנהדרין דף יא ע"ב רש"י ד"ה על שתיס ומנחות דף פג ע"ב רש"י ד"ה כל המרלות:

ז א ב טוש"ע י"ד סי' רכח סעיף י:
ח ג מיי' פי"ג מהל' נדרים הל' כה סמג לאוין רמב טוש"ע שם סימן רג סעי' ג:
ט ד ה מיי' שם טוש"ע שם סי' רכח סעי' י:
י ו טוש"ע שם סימן רג סעי' ח:

עירובין פה: (במדבר ל) — יבמות קט: ניסין מו: לקמן נט. ע"ש וד' ס: ע"ש — לקמן עז: ע"ש היטב — בע"י הגי' ר' אבא — לעיל ט. — בע"י הגי' ר' יוחנן קהלת י"ל — לקמן מ.) — משלי טז — דברים כח — נ"ל לך פרע